

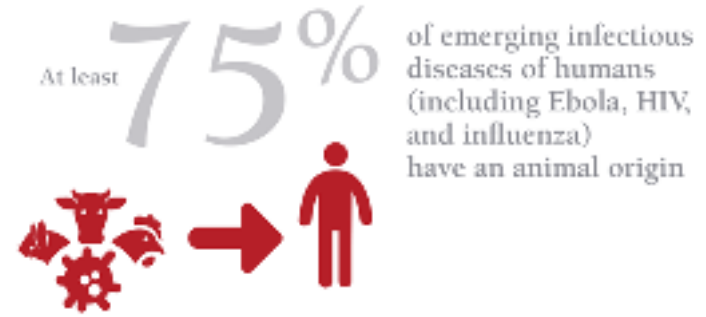
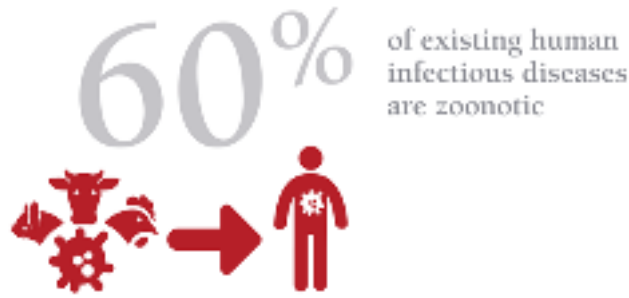
**Et ve canlı hayvan ithalatı,
Zoonotik enfeksiyonların Bulaşında
yeni bir yol mu?**

Prof. Dr. Hakan yardımcı
Ankara Üniversitesi veteriner fakültesi
mikrobiyoloji A.B.D.

VII. Zoonotik hastalıklar sempozyumu

9-10 Kasım 2018 - Ankara

- ⦿ Hayvanlarla insanlar arasında 200 den fazla ortak hastalık mevcut olup bunların bir kısmı direk temasla bir kısmı hayvansal ürünler aracılığı ile bulaşabilmektedir.
- ⦿ ABD Hastalık Kontrol Merkezi CDC'nin kayıtlarına göre insan sağlığını tehdit eden ve enfeksiyonlara yol açan toplam 1415 mikroorganizma olduğu bunların %61'inin, yani 868 adedinin zoonotik (hayvanlarla insanlar arasında ortak) karakter taşıdığı, bu mikroorganizmaların da %33'nün insanlara, daha sonra da insandan insana bulaştığı ortaya konulmuştur.

OIE

İnsanların bulaşıcı Hastalıklarının %60'ı Hayvanlardan kaynaklanır yani zoonotiktir. Yeni çıkan insan bulaşıcı hastalıklarının (Ebola, HIV, influenza dahil olmak üzere) en az %75'i hayvan kaynaklıdır. Her yıl görülen 5 yeni insan hastalığının 3 tanesi hayvan orijinlidir. Biyo-terör amacı ile kullanılma potansiyeli olan mikropların %80'i zoonotik patojen, yani hayvan hastalığı etkenidir.

- ⦿ **Zoonotik hastalıkların önlenmesi, halk sağlığı tedbirleri bakımından ilk sıradadır. Dünya genelinde yeni ortaya çıkan hastalıkların dörtte üçünün zoonozlar olduğu tahmin edilmektedir.**
- ⦿ **Son yıllarda dünyada en çok gündeme gelen zoonotik hastalıklar; Şap, BSE (Deli Dana), Kuş Gribi, Şarbon olmuştur. Bunda, başlıca sosyo-ekonomik ve çevresel etkiler, küreselleşme ve iklimsel değişikliklerin rolü büyüktür.**
- ⦿ **Ayrıca, yeme alışkanlıklarındaki değişiklikler, nüfus artışı ve risk altındaki nüfusun giderek artması, zoonozların artmasına katkıda bulunmaktadır.**

Türkiye'nin Hayvan Hastalıkları Tablosu

OIE-2018

Hastalık	Evcil		Yabani	
	İnbarı Mecburi	Ülkesel Durum	İnbarı Mecburi	Durum bilgisi
Bal arılarının Amerikan yavru çürüğü	+	Hastalık var	-	Bilgi yok
Şarbon	+	Hastalık var	-	Bilgi yok
Sığır tüberkülozu	+	Hastalık var	-	Bilgi yok
Brusellozis (Brucella abortus)	+	Hastalık var	-	Bilgi yok
Brusellozis (Brucella melitensis)	+	Hastalık var	-	Bilgi yok
Kırım Kongo kanamalı ateşi	-	Infection/infestation	-	Bilgi yok
Şap hastalığı	+	Hastalık var	+	Şüpheli (onaylanmamış)
Lumpy skin disease	+	Hastalık var	-	Bilgi yok
Newcastle disease	+	Hastalık var	-	
Sığır vebası	+	Hastalık var	-	Bilgi yok
Kuduz	+	Hastalık var	+	Hastalık var
Koyun ve keçi çiçeği	+	Hastalık var		Bilgi yok

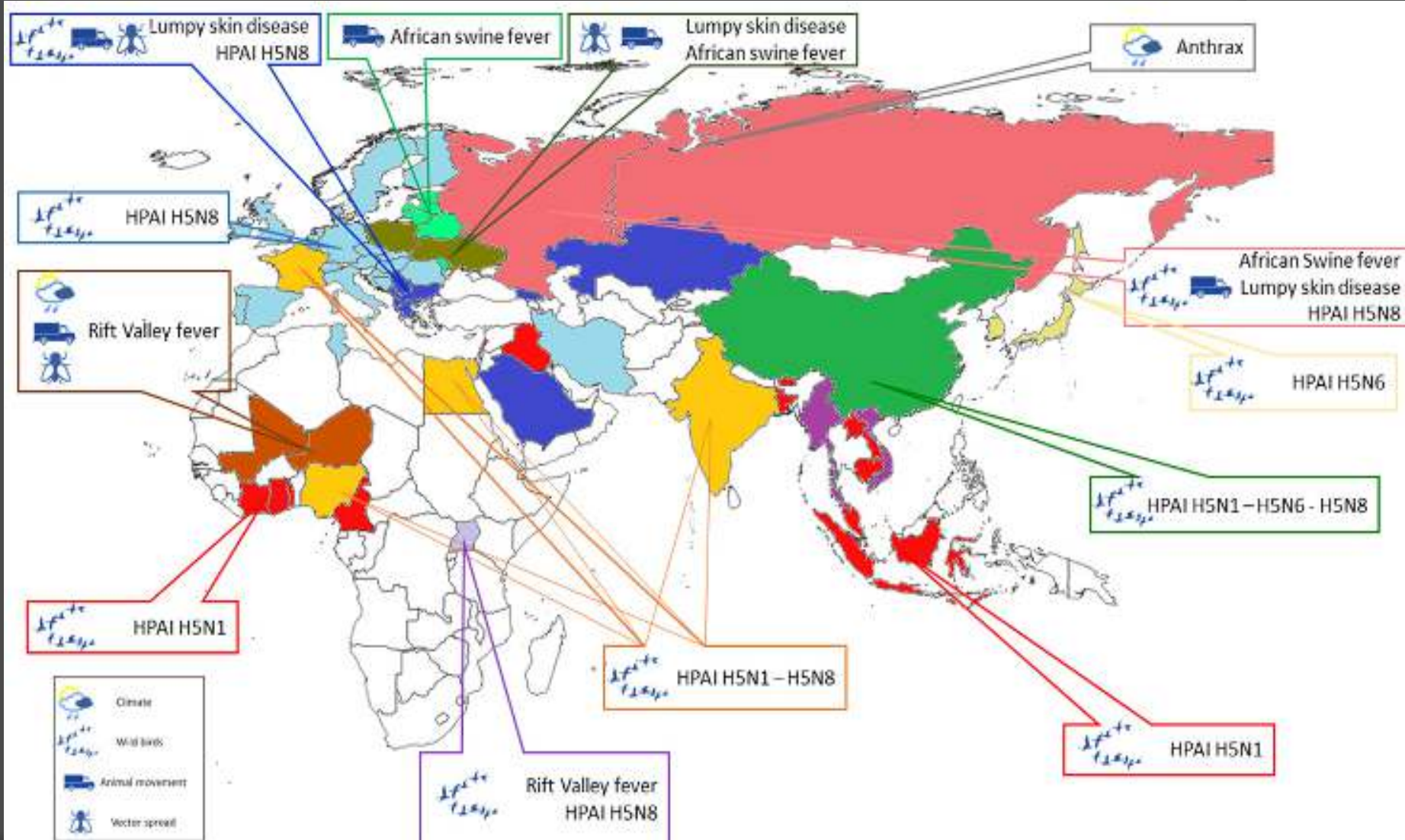
Türkiye’de İnsanlarda Zoonotik Hastalıklar 2018 yılı

OIE

Hastalık	Olgular	Ölümler
Brucellosis	6457	0
Leishmaniosis	2515	0
Echinococcosis/ hydatidosis	1728	1
Salmonellosis (S. enteritidis, S. typhimurium)	1429	0
Tularemia	476	0
Toxoplasmosis	389	1
Campylobacteriosis	385	0
Kırım Kongo Kanamalı Ateşi	343	16
Şarbon	37	0
Leptospirosis	28	1
Q Humması	18	0
Batı Nil Humması	7	1
Kuduz	1	1

OIE

Dünya'da 2016'da meydana gelen hayvan hastalıkları ve taşıyıcıları

- ⦿ **OIE hayvan refahı standartları** dünyada ticaret yapan ülkeler tarafından kabul edilen hayvan refahı konusundaki **tek küresel, bilimsel temelli standartlardır.**
- ⦿ Bu konuda ulusal, bölgesel ve küresel yaklaşımlar önem taşımaktadır.

⦿ **Uluslararası ticarete** hayvan ve hayvansal ürün ticaretiyle yayılabilecek hastalıklara dair **risk analiz sonuçları** da önem taşımakta. Söz konusu risk analizleri başlıca Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'nün Sağlık ve Bitki Sağlığı (SPS) anlaşması ile Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü (OIE) tarafından belirlenen standarda dayanır.

- ⦿ **Epidemiyolojik ve ekonomik modelleme** çalışmaları SPS kriterlerine entegrasyon yönünden çok önemlidir.
- ⦿ Bu nedenlerle ithalat için bilimsel temele dayalı karar vermek oldukça önemlidir.

- ⦿ Pek çok uluslararası salgın hastalık kaynağı hayvan hareketleridir
- ⦿ Hayvanlar herhangi bir klinik bulgu göstermeden hastalığı taşıyabilirler.

İTHALATTA GÖZ ÖNÜNE ALINMASI GEREKENLER

- İthalat gerekli mi? Genetik olarak kültürel/ yerel önemi var mı?
- Suni tohumlama söz konusu mu?
- İthal edilecek hayvan sayısı nedir? -Sayı az olduğunda hastalığı bulaştırma riski de azalır.
- Gebe hayvan alımı söz konusu mu? -Gebe hayvanda Mavi Dil, Johne's ve BVD fetüs ile taşınabilmektedir.
- İthal edilen hayvan için çiftlikte izolasyon için ayrı bir yer var mı? -İthal edilen hayvan en az 4 hafta süreyle sürüden ayrı tutulmalıdır.

- ⦿ Hayvanlar tek bir sürü/sürüden mi getirtiriyor? - Bilinmelidir. -Hareket kısıtlı bakımından tek sürü tercih edilmelidir.
- ⦿ Ülkede veya bölgede herhangi bir hayvan hastalığı kısıtlı alanı var mı? Örneğin. Mavi Dil, Afrika domuz ateşi. Bölge Veteriner Ofisi ile hem planlama aşamasında hem de hareket öncesi bu konu görüşülmelidir.
- ⦿ Hastalık teşhisi için belirli risk dönemleri olabilir. Bunlardan kaçınılmalı -Örneğin; Mavi Dil'de vektörel bulaşma Mart-Aralıkta daha az ihtimal.

- ⦿ Nakil yolunun belirlenmesi- 1/2005/EC ile uyum önemli (nakilde hayvan refahı ilgili mevzuatı)
- ⦿ Hayvan Refahı koşulları nakilin her safhasından karşılanmış olmalı.
- ⦿ İzole hayvanların ekipmanları/dezenfeksiyonun sağlanması
- ⦿ İzole canlı hayvana dair uygun koruyucu kıyafet/çizme/ekipman kullanımı

- ⦿ Türkiye canlı hayvan ithalatında OIE kurallarını uygulamaktadır. Bu nedenle, normal koşullarda zoonotik bir hastalık görülen bölgeden ithalat mümkün değildir.
- ⦿ Türkiye ‘hayvan refahı’ mevzuatını AB ile uyumlaştırmıştır.

YASAL DAYANAK

Büyükbaş Hayvan İthalatı, “BÜYÜKBAŞ, KÜÇÜKBAŞ, DAMIZLIK KANATLI HAYVANLAR, TEK TIRNAKLI HAYVANLAR, ARI VE DİĞER HAYVANLAR İLE ÜREME ÜRÜNLERİ İTHALATI İÇİN KONTROL BELGESİ DÜZENLENMESİ HAKKINDA TEBLİĞ (TEBLİĞ NO: 2018/15)” ine göre yapılmaktadır.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Tebliğ, 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 34 üncü maddesi ile 3/6/2011 tarihli ve 639 sayılı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye ve 8/12/2011 tarihli ve 28136 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Suni Tohumlama, Tabii Tohumlama ve Embriyo Transferi Faaliyetleri Hakkında Yönetmeliğe dayanılarak hazırlanmıştır.

İTHALAT YAPACAK İŞLETMEDE ARANAN BAZI ŞARTLAR

- Bir işletmenin ithal edebileceği hayvan sayısı, yılda iki defa olmak üzere, her defasında kapasitesinin %75'ine kadardır. İşletme kapasitesinin %75'ine kadar verilen izin için birden fazla kontrol belgesi düzenlenebilir.
- Bakanlık kayıt sistemine kayıtlı en az 500 baş ve üzeri kapasiteye sahip işletmesi olmalıdır.

HAYVAN HASTALIKLARI NEDENİYLE YASAK KONULAN ÜLKELER VE YASAKLANAN MADDELER LİSTESİ

Ülke Seçiniz ▼ Hastalık Seçiniz ▼

ÜLKE ADI	HASTALIK ADI	YASAKLAMA TARİHİ	BÖLGE ADI
ABD	Avian Influenza	17.09.2018	Kaliforniya Eyaleti
ABD	Avian Influenza	31.10.2018	Minnesota Eyaleti
ABD	Küçük Kovan Kurdu	16.10.2014	Hawaii Eyaleti
Afganistan	Avian Influenza	23.03.2006	Tümü
Almanya	Avian Influenza	10.09.2018	Wismar,Nordwestmecklenburg, Mecklenburg-Vorpommern Bölgesi
Angola	Şap	06.10.2009	Tümü
Arjantin	Mavidil	25.10.2001	Corrientes ve Misiones Bölgeleri
Arnavutluk	Avian Influenza	21.03.2006	Tümü
Arnavutluk	Lumpy Skin	12.07.2016	Diber Bölgesi
Arnavutluk	Mavidil	20.02.2003	Tümü
Avusturya	Avian Influenza	14.11.2016	Vorarlberg Eyaleti
Avusturya	Avian Influenza	05.12.2016	Slazburg ve Oberosterreich Bölgeleri
Avusturya	Mavidil	20.11.2015	Steiermark (*)ve Burgenland (*)Bölgeleri
Azerbaycan	Lumpy Skin	05.11.2014	Ujar ve Agdash Bölgeleri
Azerbaycan	Lumpy Skin	23.07.2014	Aran Ekonomik Bölgesi ve Lankaran Bölgesi
Azerbaycan	Şap	28.08.2001	Sheki (şaki, chekinskii), Gakh (Qax, Kahskii) ve Zaqatala İlleri
Bahreyn	Newcastle	30.01.2004	Tümü

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 ...

*ülke *bölgelerden orijin alan sığır cinsi hayvanların ithalatına mavidil ek deklarasyonu ile verilen garantiler kapsamında izin verilmektedir.

İTHALAT ŞEKİLLERİ

- ◉ Damızlık
- ◉ Besi (Besilik sığır: Kasaplık sığırlar hariç, fiili ithalatı takiben et üretimi amaçlı yetiştirilen kültür ırkı ve bunların melezlerini ifade eder.)
- ◉ Kasaplık (Fiili ithalattan sonra kesilmek üzere kesimhaneye sevk edilecek kültür ırkı ve bunların melezlerini ifade eder.)
- ◉ Karkas

KASAPLIK VE BESİLİK HAYVAN İTHALATI

- ⦿ Kasaplık ve besilik hayvan ithalatı, bakanlıkça belirlenen ülkelerden yapılabilir.
- ⦿ İlgili ülke ile yapılan protokol anlaşmalarına bağlı olarak ithal edilen hayvanlar gelecekleri ülkede 30 güne kadar karantina altında tutulur.

⦿ İthal edilecek hayvanların geleceklere ÷lkeden,

✓ T÷berk÷loz

✓ Bruselloz

✓ IBR/IPV

✓ Parat÷berk÷loz

✓ Leptospiroz

✓ Şap

✓ Mavidil

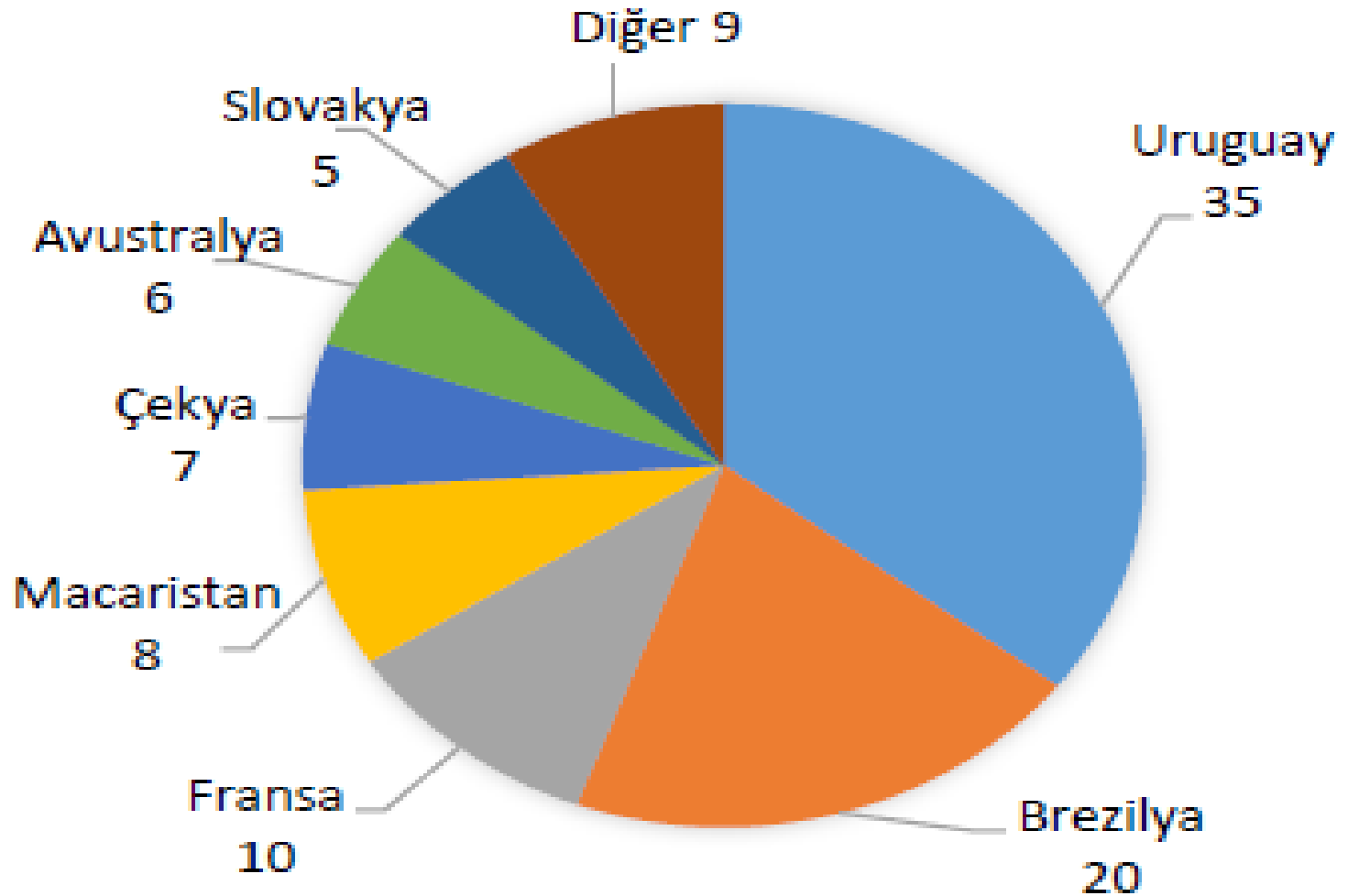
✓ BVD

✓ Schmallenberg

✓ Trichomoniasis ve Campylobacteriosis

Hastalıkları yönünden negatif olduğuna dair yetkili veteriner hekim imzalı formları istenir.

Türkiye'nin damızlık olmayan sığır ithalatı yaptığı ülkeler (2016, %)

BÜYÜK BAŞ HAYVAN İTHALATI YAPILABİLECEK ÜLKELER

Tarım ve Orman Bakanlığı

ÜLKELER	SIGIR			KOYUN	
	Damızlık	Besilik	Kasaplık	Damızlık	Kasaplık-Besilik
Almanya	✓	✓	✓	✗	✗
Amerika Birleşik Devletleri	✓	✓	✗	✓	✗
Avustralya	✓	✓	✓	✓	✓
Avusturya	✓	✓	✓	✗	✗
Belçika	✓	✓	✓	✗	✗
Brezilya	✗	✓	✓	✗	✗
Bulgaristan	✗	✓	✓	✓	✓
Çekya	✓	✓	✓	✗	✗
Danimarka	✓	✓	✓	✗	✗
Estonya	✓	✓	✓	✓	✓
Fransa	✓	✓	✓	✗	✗
Hırvatistan	✗	✗	✗	✓	✓
Hollanda	✓	✓	✓	✗	✗
İrlanda	✓	✓	✓	✗	✗
İspanya	✓	✓	✓	✗	✗
İsveç	✓	✓	✓	✗	✗
İtalya	✓	✓	✓	✗	✗
Kanada	✓	✓	✓	✗	✗
Letonya	✓	✓	✓	✗	✗
Litvanya	✓	✓	✓	✗	✗
Macaristan	✓	✓	✓	✓	✓
Meksika	✗	✓	✗	✗	✗
Romanya	✓	✓	✓	✗ (*)	✗ (*)
Slovakya	✓	✓	✓	✗	✗
Şili	✗	✓	✗	✗	✗
Ukrayna	✗	✗	✗	✓	✗
Uruguay	✓	✓	✓	✗	✗
Yunanistan	✓	✓	✓	✓	✓

KASAPLIK VE BESİLİK HAYVAN İTHALATI

- ⦿ G m r ge ulaşan hayvanların beyan edilen özellikleri gümrük veteriner hekimi tarafından kontrol edilir.
- ⦿ Uygun bulunan hayvanlar bakanlıkça belirlenen karantina bölgelerine alınır ve 21 gün süre ile karantina altında tutulur.
- ⦿ Karantina süresince listede bulunan hastalıklar yönünden hayvanların %3' ne gümrük tarafından belirlenen laboratuvar testleri uygulanır.
- ⦿ Pozitiflik bulunması durumunda hayvanların tamamı gerekli hastalık yönünden incelenir ve hayvanların ülkeye girişine izin verilmez.
- ⦿ Testlerin negatif çıkması durumunda ise hayvanların ülkeye girişine izin verilir.

KARKAS İTHALATI

YAPILABİLECEK ÜLKER

2017/43 Sayılı Sığır Eti İthalatında Sağlık Ve Teknik Şartların Belirlenmesine İlişkin Tebliğ uyarınca Ülkemize yapılacak sığır eti ithalatına izin verilen ülkelerde faaliyet gösteren ve Bakanlığımızca onay verilen kesimhanelerin listesidir.

- BELÇİKA
- FRANSA
- POLONYA
- ROMANYA
- İSPANYA
- LETONYA
- MACARİSTAN
- SIRBİSTAN

ET İTHALATI

Ülkemize ithal edilecek;

- ⦿ Sığır etleri karkas veya kemiksiz et halinde olacak, proforma faturalarında bu hususlar belirtilecektir. İthal edilecek sığır etleri taze, soğutulmuş veya dondurulmuş olacaktır.
- ⦿ İthal edilecek sığır etleri, ihracatçı ülkede Bakanlık elemanlarınca incelenmiş ve kontrol edilmiş, inceleme ve kontrol sonucu teknik, sağlık ve hijyen şartları bakımından ulusal mevzuatımıza uygun bulunmuş kesimhanelerden elde edilir.
- ⦿ Bakanlık elemanlarınca uygun bulunmayan kesimhaneden gelen veya Bakanlık elemanlarınca inceleme ve kontrolün yapılmasından önce kesilmiş etlerin ithalatına izin verilmez.

- İthal edilecek sığır etleri, Bakanlıkça görevlendirilen resmî veteriner hekim tarafından sağlık muayenesi yapılan ve ülkemiz örf ve adetlerine uygun olarak Bakanlık tarafından belirlenecek usullere göre kesimi gerçekleştirilen sığırlardan elde edilir.
- İthal edilecek kemiksiz etler, bir hayvanın bütün karkasının eksiksiz olarak tamamından elde edilir ve karkasın hangi bölgesinden elde edildiği paketlerin üzerindeki etiketlerde tanımlanır.
- Ülkemize ithalatı yapılacak kontrolü ve denetimi yapılmış olan etler kesim, parçalama, paketleme, etiketleme ve yükleme aşamasında aynı depoda farklı zamanlarda veya ayrı depolarda muhafaza edilir. Ülkemize ithalatı yapılmayacak etler veya farklı hayvan türlerinin etleri aynı depo veya nakliye aracında bulundurulmaz.

- ⦿ Sığır etlerinin Bakanlıkça sığır eti ithalatına izin verilen ülkelerdeki sağlıklı hayvanlardan elde edildiğini gösteren **veteriner sağlık sertifikası, ihracatçı ülkenin resmî veteriner hekimi tarafından tasdik edilmiş olmalıdır.**
- ⦿ Bakanlıkça belirlenecek şartlara göre etlerin elde edildiği sığırların BSE'den (deli dana) ari olduğuna dair test belgesi fiili ithalat sırasında ibraz edilecektir. Ancak daha önce BSE vakası görülmeyen ve Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatının (OIE) sınıflandırmasına göre ihmal edilebilir ve kontrol edilebilir statüde yer alan ülkelere yapılacak ithalatta bu belge aranmaz.
- ⦿ Her bir kesimhane ve parçalama tesisinde ayrı ayrı her vardiya için Bakanlıkça en az bir resmi veteriner hekim görevlendirilir.

Et İthalatı - OIE

- ⦿ Et ithalatında, OIE kuralaları bazı istisnalar dışında tüm et ürünlerinde geçerlidir.
- ⦿ İnsan tüketimine sunulacak etin ante-post mortem muayenesi
- ⦿ Özellikle BSE için yem denetimi önemlidir.
- ⦿ Ülkesel BSE Risk durumu
- ⦿ Risk Analizi
- ⦿ Depolama sürecinde ve işleme.

VETERİNER HİZMETLERİ İLE İLGİLİ ÖNEMLİ DÜZENLEME GEREKTİREN KONULAR

- ⦿ Uluslararası Cenevre sözleşmenin 3. maddesi veteriner hizmetlerinin bir bakana doğrudan bağlı yetkili bir veteriner hekim tarafından yürütülmesini ve ülke genelinde örgütlü olmasını düzenlemiştir..

- ⦿ Bir ÷lkede veteriner hizmetleri sekteye uğradığıında bu küresel bir sorun olabilir.
- ⦿ **Veteriner hizmetleri** çalışmaları Dünya Bankası tarafından “**uluslararası kamu yararı**” olarak kabul görmektedir.

- ⦿ Hayvan hastalıkları salgınları, etkili bir gözetim ve koruyucu hayvan sağlığı ağına sahip olmayan ülkelerde ortaya çıktığında bu büyük bir problem anlamına gelir. Bu sebeple, veteriner hizmetleri halk sağlığı için önemli bir araçtır ve hayvancılık ekonomisini korumak için gereklidir.
- ⦿ Endüstrileşmiş ülkeler bu anlamda gelişmekte olan ülkelere hayvan hastalıklarını ortadan kaldırmaya yardımcı olma eğilimindedirler ve etkili veteriner altyapısı olan ülkeler diğer ülkeleri etkili bir erken tespit ve hızlı müdahale sistemini benimsemeye teşvik etmeyi amaçlamaktadırlar.

Öneriler

- Veteriner Teşkilatının gelişmiş ülkelerde veya 1985 öncesinde (Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü) olduğu gibi merkez ve taşra teşkilatı olan müstakil bir yapı haline getirilmesi.
- Sınır güvenliğinde Veteriner hekimliği hizmetleri
- Kayıt dışı hayvan kalmaması ve kaçak kesimlerin engellenmesi
- Hayvan hareketlerinin kontrolü
- Hayvan Dinlendirme İstasyonları
- Toplumsal Farkındalık (eğitim, şeffaflık, vs)

- ⦿ TEK SAĞLIK' politikası
- ⦿ Tek sağlık Projeksiyonu kapsamında yakın geçmişte Sağlık sınıfından ıkarılan Veteriner Hekimliđinin yeniden olması gereken yere getirilmesi acilen gereklidir.

TEŞEKKÜR EDERİM

hyardimci@ankara.edu.tr

@yardimci.h

@prof.dr.hakanyardimci